

Społeczna odpowiedzialność w relacjach międzysektorowych

Autor: Maria Janina Szymankiewicz

Artykuł opublikowany w „Annales. Etyka w życiu gospodarczym” 2015, vol. 18, nr 1, s. 61-70

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Stable URL: http://www.annaesonline.uni.lodz.pl/archiwum/2015/2015_1_szymankiewicz_61_70.pdf

Social Responsibility in Cross-Sector Relationships

Author: Maria Janina Szymankiewicz

Source: 'Annales. Ethics in Economic Life' 2015, vol. 18, no. 1, pp. 61-70

Published by Lodz University Press

Stable URL: http://www.annaesonline.uni.lodz.pl/archiwum/2015/2015_1_szymankiewicz_61_70.pdf

Maria Janina Szymankiewicz
Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania
Katedra Zarządzania
e-mail: maria.szymankiewicz@uni.lodz.pl

Spoleczna odpowiedzialność w relacjach międzysektorowych

Social Responsibility in Cross-Sector Relationships

The performance and development of an organisation depends not only on the organisation itself, but – to an increasing extent – on its relationships with its surroundings. This also refers to cross-sector relationships outside the world of business. Thus, the purpose of the article is to analyse the cross-sector collaboration between public administration and non-governmental organisations (NGOs), and to highlight its fundamental terms and conditions, e.g. trust and social responsibility. The more honesty there is in such relations, the more trust and willingness to co-operate there arises in both parties. The analysed model of collaboration between public administration and NGOs seems to be a helpful tool for the development of collaboration based on social responsibility.

Keywords: public administration, NGOs, cross-sector relationships, social responsibility

JEL Classification: L31, M14

1. Uwagi wstępne

Celem artykułu jest analiza współpracy międzysektorowej ze szczególnym uwzględnieniem współpracy między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi, a także wskazanie na fundamentalne jej uwarunkowanie, jakim jest przyjęcie koncepcji odpowiedzialności społecznej w zarządzaniu. Funkcjonowanie oraz rozwój organizacji w coraz większym stopniu zależy bowiem nie tylko od nich samych, ale także od relacji z otoczeniem. Zależność ta dotyczy również istniejących w polskich realiach relacji międzysektorowych zarówno ze sferą biznesu, jak i poza nią. Społeczna odpowiedzialność biznesu (*Corporate Social Responsibility, CSR*) stanowi implementację polityki zrównoważonego rozwoju, w której wskazuje się na konieczność zaspokajania potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania szans na ich zaspokojenie przez przyszłe pokolenia. Kierunek ten został zarekomendowany przez Światową Radę Biznesu na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*World Business Council for Sustainable Development, WBCSD*) m.in. w dokumencie *Vision 2050. The new agenda for business*. Wyróżniono w nim obszary i działania, jakie winny być podjęte, aby w 2050 roku *9 mld ludzi żyło godnie, mądrze korzystając z ograniczonych zasobów naszej planety*. Podkreślono tam, że istotnym czynnikiem determinującym powodzenie w dążeniu do zrównoważonego rozwoju jest właśnie współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi. Chodzi tu o współpracę wielowymiarową, zarówno jedno-, jak i wielosektorową, polegającą na współdecydowaniu oraz ponoszeniu przez strony wspólnej odpowiedzialności za podejmowane działania¹.

Prace nad wdrożeniem *Vision 2050* rozpoczęto również w Polsce. Jest to kierunek istotny, ponieważ mimo tego, że od wielu lat mamy spore doświadczenie w zawieraniu aliansów pomiędzy przedsiębiorstwami, a w ostatnim czasie również w realizowaniu partnerstw publiczno-prawnych, to powiązania i kooperacja z podmiotami trzeciego sektora wydają się być słabiej rozpoznane. Wydaje się, że warto zwrócić uwagę na współpracę z organizacjami tegoż sektora, ponieważ dzięki połączeniu zasobów różnych podmiotów można w sposób innowacyjny i kompleksowy rozwiązywać problemy społeczne. Działania organizacji pozarządowych, stając się coraz bardziej widoczne, spowodowały odejście od postrzegania gospodarki jako dwusektorowej do opisywanej w podziale na trzy strefy: (1) sektor publiczny (państwo), (2) rynkowy (biznesowy) i (3) społeczeństwo obywatelskie, czyli tzw. trzeci sektor, w ramach którego funkcjonują m.in. organizacje pozarządowe (*non-governmental organisations, NGO's*) zwane też organizacjami społecznymi lub organizacjami *non-profit*². *Nie negując istoty i roli sektora rynkowego, w artykule została podjęta próba analizy znaczenia i współlistnienia dwóch pozostałych sektorów.*

¹ M. Karwacka, *Postrzeganie współpracy z NGO's przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne. Raport z badania*, GoodBrand&Company Polska, Toruń 2013, s. 2.

² Trwają dyskusje nad poszerzeniem tego podziału wynikające z trudności jednoznacznego zakwalifikowania niektórych podmiotów do jednego z trzech sektorów np. szkoły wyższe, spółdzielnie. U. Kalina-Prasznik, *Publiczne, rynkowe czy społeczne?*, „Forum akademickie” 2008 nr 9, http://www.forumakad.pl/archiwum/2008/09/41_publiczne_rynkowe_czy_spoleczne.html (data dostępu: 2.05.2014).

2. Kultura partnerskich relacji sektora publicznego i społecznego

We współczesnym zarządzaniu publicznym wyraźnie zauważalne są dwie tendencje. Pierwsza to odchodzenie od powtarzalności i powielania działań oraz wykonywania instrukcji na rzecz koncentrowania się na kreatywności i efektywności w rozwiązywaniu problemów. Druga to tworzenie **partnerskich relacji** nie tylko w obrębie sektora publicznego, ale również we współdziałaniu z organizacjami z innych sektorów, w tym sektora organizacji pozarządowych. Realizacja tych tendencji powoduje, że współpraca rozwija się harmonijnie, przysparzając satysfakcji obu stronom, przynosząc korzyści lokalnym społecznościom. Administracja publiczna, a zwłaszcza jednostki samorządu terytorialnego (JST) oraz organizacje pozarządowe mają bowiem wspólny cel – zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności – chociaż różnią się sposobami jego osiągnięcia. Każda z tych instytucji dysponuje własnymi atutami. Samorząd terytorialny ma legitymację do sprawowania władzy. Z kolei atutami organizacji pozarządowych są m.in. niezależność i często również niekonwencjonalność działania, dobre rozeznanie potrzeb społecznych, których nie można dostrzec „z góry”, niższe koszty działania dzięki pracy wolontariuszy, a także możliwość korzystania z różnych źródeł finansowania. Ale najważniejszym atutem organizacji pozarządowych wydają się być ludzie – wolontariusze, posiadający motywację i zapał do „zmieniania świata”. To oni są elementem sprawczym innowacji, które odgrywają dużą rolę w organizacjach trzeciego sektora. Innowację P. Drucker określa jako specyficzne narzędzie – działanie, które nadaje zasobom nowe możliwości tworzenia bogactwa, stanowiąc podstawę działań przedsiębiorczych. Wskazuje też, że różnice między przedsiębiorczością występujące w różnych sferach są małe oraz że przedsiębiorczość nie ogranicza się do sfery gospodarczej, chociaż z niej się wywodzi³. Oznacza to, że pojęć „przedsiębiorczość” i „innowacja” nie można ograniczać tylko do przedsiębiorstw⁴. W pełni zasadne jest również mówienie o zbiorowej przedsiębiorczości wszelkich organizacji (instytucji)⁵.

Jednym z rodzajów działań przedsiębiorczych są **innowacje społeczne**, rozumiane jako nowa koncepcja lub sposób sprostania społecznym wyzwaniom, zaadaptowany i stosowany przez określoną grupę społeczną⁶. Przykładem innowacji społecznej, podkreślającym nową, opartą na wzajemnym zaufaniu, jakość we współpracy międzysektorowej jest model współpracy sektorów publicznego i obywatelskiego. U źródeł jego powstania wymienia się fakt, że mimo przykładów pozytywnego współdziałania, dość często można zaobserwować przypadki dysfunkcyjnych relacji administracji z trzecim sektorem, a także przykłady wyraźnego braku współpracy. Dlatego też w dyskusjach nad poprawą i rozwojem współdziałania pojawiła się kwestia standaryzacji w postaci **Modelu Współpracy Administracji**

³ P.F. Drucker, *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 29.

⁴ J. Herbst, *Od trzeciego sektora do przedsiębiorczości społecznej – wyniki badań*, Stowarzyszenie Klon/Jawor 2008, s. 2.

⁵ S. Sudoł, *Przedsiębiorczość – jej pojmowanie, typy i czynniki kształtujące*, „Problemy Zarządzania” 2008, nr 2, s. 13.

⁶ *The Most Relevant Topics in Social Innovation Research, Vienna Declaration, 2011, No. 10 – November.*

Publicznej i Organizacji Pozarządowych⁷. Skupiono się w nim na kluczowych płaszczyznach współpracy organizacji pozarządowych z organami administracji publicznej, zwłaszcza zaś władzami samorządowymi (JST) w ramach regulacji prawnych dotyczących tejże współpracy. Warunkiem współpracy tych różnych partnerów jest zdolność do kompromisu i samoograniczenia się po obu stronach. Wówczas samorząd i inne szczeble administracji publicznej mogą podjąć próby „podzielenia się” władzą, a organizacje pozarządowe mogą wpisać się bardziej świadomie w cele realizowane przede wszystkim na poziomie lokalnym czy regionalnym. W modelu zaleca się oparcie współpracy na trzech płaszczyznach dotyczących (1) tworzenia polityk publicznych, (2) realizacji zadań publicznych, (3) infrastruktury współpracy, a następnie działania zgodnie ze wskazanymi w niej zasadami.

Budowany w latach 2010-2012 model zakorzeniony jest w istniejących rozwiązaniach prawnych, zwłaszcza w zapisach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (u.d.p.p.w.)⁸ z 2003 roku. Trzeba jednak podkreślić, że w modelu nacisk kładziony jest przede wszystkim na – opartą na zaufaniu i społecznej odpowiedzialności – **kulturę współpracy**, rozumianą jako zjawisko daleko wykraczające poza zapisy prawa. Część zawartych w modelu zadań, np. partnerstwa lokalne, nie wynika bowiem z regulacji prawnych, lecz właśnie z kultury współpracy. W modelu nie wprowadzono też podziału jednostek samorządu terytorialnego ze względu na ich rodzaj i wielkość. Oznacza to, że pozostaje on uniwersalny, a każdy samorząd może wykorzystać odpowiednie narzędzia w nim zawarte zgodnie ze swoimi potrzebami i możliwościami. Ponadto w samych przepisach prawa część rozwiązań jest obligatoryjnych (np. roczne programy współpracy), a część fakultatywnych (np. rady działalności pożytku publicznego czy wieloletnie programy współpracy). O zastosowaniu konkretnych rozwiązań (poza obowiązkowymi) powinni zdecydować partnerzy, kierując się kryterium ich przydatności. Wydaje się też, że choć zasady zawarte w modelu stanowią uniwersalny zestaw zaleceń dla wszelkich organów administracji publicznej, to szczególnie przydatne mogą być one we współpracy NGO z jednostkami administracji na szczeblu terytorialnym.

3. Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności

Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) jest koncepcją, w ramach której organizacje na zasadach dobrowolności łączą zaangażowanie na rzecz kwestii społecznych i środowiskowych w ramach działalności gospodarczej oraz w ramach relacji z interesariuszami. Mimo pojawiających się zarzutów, iż CSR to retoryka, której celem jest poprawa wizerunku organizacji, dziś kierunek ten wydaje się być zarówno powinnością, jak i wyzwaniem stawianym organizacjom, bowiem *społeczna odpo-*

⁷ *Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych*, Warszawa 2012, http://www.pokl541.pozYTEK.gov.pl/files/Model/Produkty/model_wspolpracy.pdf (data dostępu: 22.03.2013).

⁸ *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*, Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873 ze zm.

wiedzialność zaczyna się tam, gdzie kończy się oddziaływanie prawa⁹. Zasady odpowiedzialności społecznej winny być wdrożone u wszystkich partnerów, niezależnie od ich przynależności do sektora publicznego, biznesowego czy pozarządowego. Z doświadczeń wielu krajów Unii Europejskiej wynika, że warunkiem rozwoju CSR jest nie tylko zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron (pracodawcy, pracownicy, organizacje, instytucje publiczne oraz lokalna społeczność skupiona w organizacjach pozarządowych), ale przede wszystkim podjęcie wysiłków zmierzających do rozwoju dialogu i współpracy między stronami. W dialogu tym powinno się wypracować zarówno zasady usprawniające wykonywaną działalność i pozwalające utrzymać i doskonalić miejsca pracy wraz z rozwojem zatrudnionych pracowników, jak i reguły współpracy z lokalnymi władzami, instytucjami i lokalną społecznością.

4. Odpowiedzialność społeczna w administracji publicznej

Po uporządkowaniu koncepcji odpowiedzialności społecznej, w opublikowanej przez Komisję Europejską w 2001r. Zielonej Księdze (*Green Paper on Corporate Social Responsibility*) podjęto wysiłki zmierzające do nadania przedsięwzięciom publicznym praw i obowiązków właściwych dla prywatnego biznesu. W myśl idei nowego zarządzania publicznego, sektor publiczny zostaje bowiem w coraz szerszym zakresie poddawany regułom rynkowym, szczególnie w zakresie odpowiedzialności za efektywne i skuteczne świadczenie szeroko rozumianych usług publicznych. W tym kontekście, odpowiedzialność władzy publicznej wyraża się dostępnością usługi, jawnością i niskim kosztem jej świadczenia¹⁰. Dlatego też opracowano strategię upowszechniania postaw społecznie odpowiedzialnych wśród przedsiębiorstw i instrumenty finansowe wspierające CSR. Przede wszystkim jednak – również w Polsce – rozpoczęto poważną debatę publiczną dotyczącą zadań administracji publicznej, wskazując, że organa administracji publicznej powinny odpowiadać zwłaszcza za opracowanie warunków efektywnego stosowania prawa, przestrzeganie przejrzystości podejmowanych decyzji, zapobieganie korupcji i łapownictwu oraz za promowanie i upowszechnianie zachowań etycznych.

Analizując realizację wytycznych CSR w odniesieniu do współpracy między organizacjami publicznymi i pozarządowymi, zauważa się jednak dość częste występowanie nierówności w relacjach między nimi. Oznacza to, że szczególną uwagę należałoby zwrócić na implementację idei społecznej odpowiedzialności u dominującego partnera, czyli przedstawiciela administracji publicznej. Badając relacje administracji publicznej, zwłaszcza JST z NGOs, podkreśla się niebezpieczeństwo kultury klientyzmu, wynikające właśnie z nierównych relacji na linii władze samo-

⁹ K. Davis, *The Case Against Business Assumption of Social Responsibilities*, „Academy of Management Journal” 1973, No. 16 [za:] J. Filek, *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, MSAP AE w Krakowie, Kraków 2006, s. 4.

¹⁰ A. Wodecka-Hyjek, *Odpowiedzialność społeczna w administracji publicznej* [w:] *Nurt metodologiczny w naukach o zarządzaniu – w drodze ku doskonałości*, red. W. Błaszczak, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 247.

rządowe – organizacje pozarządowe¹¹. Lekiem na te deformacje może być wdrożenie w administracji publicznej zasad społecznej odpowiedzialności biznesu, zwanej również społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstw lub społeczną odpowiedzialnością organizacji. Do ciekawszych przykładów realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej w zarządzaniu publicznym można zaliczyć przykładowo *Program Pastille*, w którym cztery miasta Wiedeń, Lyon, Winterthur i Londyn opracowały strategię mikrodziałań zgodnie z przyjętymi zasadami *Agendy 21* oraz projekty legislacyjne Rady Miasta Winterthur zmierzające ku skutecznej realizacji tych postanowień¹². Interesującym jest też *Projekt Discerno*, w którym Europejska Organizacja Pracodawców Sektora Publicznego (CEEP) podjęła inicjatywę promowania odpowiedzialnego biznesu w krajach Europy. Warto dodać, że jednym z partnerów tego projektu stała się Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku¹³.

Również w Polsce nastąpiły już pewne zmiany w tym zakresie. Ich intensyfikację zanotowano po roku 2004, gdy w trakcie procesu integracji Polski z Unią Europejską zorganizowano warsztaty i szkolenia dla przedstawicieli administracji oraz opracowano przewodniki w zakresie podstawowych zagadnień związanych z wdrażaniem społecznej odpowiedzialności w instytucjach publicznych. Ważnym filarem koncepcji społecznej odpowiedzialności stała się polityka środowiskowa i prace nad możliwością uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych. Kreatorem dialogu między administracją publiczną, biznesem, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi jest w dużej mierze Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, który organizuje cykliczne warsztaty szkoleniowe zatytułowane „Społecznie odpowiedzialna administracja publiczna”¹⁴. O stopniowej przebudowie struktur w kierunku społeczeństwa obywatelskiego świadczą takie działania jak m.in.: powołanie instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich, utworzenie Biuletynu Informacji Publicznej, ustanowienie Kodeksu Etyki Służby Cywilnej, opracowanie lokalnych kodeksów etycznych przez jednostki samorządu terytorialnego i wiele innych. Dobrą ilustracją wdrożenia idei CSR na szczeblu samorządowym może być program zrównoważonego rozwoju gmin, a przykładem mogą być tu działania wdrażane w ramach *Programu ochrony środowiska oraz zrównoważonego rozwoju dla miasta Gliwice do 2015r*¹⁵.

Nadal jednak istnieje wiele potencjalnych obszarów działań, które stwarzają pole do włączenia się administracji publicznej w wysiłki na rzecz wdrażania zasad CSR w Polsce. Wymienić tu można chociażby konieczność opracowania norm ak-

¹¹ W. Łukowski, *W stronę zrównoważonego rozwoju współpracy międzysektorowej*, „Trzeci sektor”, nr specjalny 2011-2012, s. 7-8.

¹² R. Wolniak, P. Kukura, *Model oceny wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju na szczeblu samorządowym*, „Zarządzanie Przedsiębiorstwem” 2007, nr 2, s. 60.

¹³ B. Pławgo, A. Sosnowicz, *Społeczna odpowiedzialność biznesu w przedsiębiorstwach świadczących usługi użyteczności publicznej*, „Współczesne Zarządzanie” 2008, nr 3, s. 36.

¹⁴ *Instytucje dialogu społecznego przy urzędach administracji rządowej*, Ministerstwo Pracy Polityki Społecznej, Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego, Warszawa 2011, www.dialog.gov.pl/node/119 (data dostępu: 21.06.2012).

¹⁵ R. Wolniak, P. Kukura, op. cit., s. 60.

ceptowanych przez przedsiębiorstwa i przez opinię publiczną, by można było określić co – w polskich warunkach – powinno stanowić o tym, by firmę można było uznać za społecznie odpowiedzialną. Istotnym obszarem działania jest także edukacja i promocja idei społecznej odpowiedzialności, bowiem mimo działań podejmowanych przez organizacje społeczne (w tym Forum Odpowiedzialnego Biznesu, FOB) poziomu wiedzy z tego zakresu w Polsce nie można uznać za satysfakcjonujący. Zasady CSR najbardziej rozpowszechnione są wśród dużych, najczęściej międzynarodowych korporacji mających dostęp do wiedzy o światowych trendach w zarządzaniu. Tymczasem wśród średnich i małych firm, tylko niewielka część angażuje się w takie działania. Innym wyzwaniem jest brak głębszej refleksji na temat odpowiedzialności społecznej, co niejednokrotnie zawęża aktywność jedynie do działań marketingowych z zakresu *public relations* i to w wąskim sensie dbałości o dobry wizerunek korporacji, a nawet tylko o pozytywne doniesienia medialne. Pomocne w zmierzeniu się z tymi wyzwaniami są fora wymiany doświadczeń z zakresu CSR, które są inicjowane przez instytucje administracji publicznej różnego szczebla. Pomaga to kreować zachowania przedsiębiorcze i społecznie odpowiedzialne, ale wymaga od organów, zwłaszcza administracji samorządowej, zmiany stylu sprawowania władzy – z administrowania na zarządzanie. Wiąże się to z profesjonalizmem, kreatywnością, innowacyjnością i odpowiedzialnością kadry urzędu, dającej przykład działań społecznie odpowiedzialnych. Dotyczy to działań zarówno w relacjach ze środowiskiem wewnętrznym, jak i z otoczeniem zewnętrznym. Działania z zakresu CSR przyczyniają się bowiem do postrzegania organów administracji publicznej jako odpowiedzialnych partnerów, tworząc pozytywny wizerunek w oczach społeczności lokalnej, inwestorów, mediów i innych podmiotów i instytucji współpracujących, w tym również organizacji trzeciego sektora. Taka opinia ma szansę przełożyć się w większym stopniu na efekty w postaci dobrego klimatu do mieszkania i inwestowania na terenie funkcjonowania danej jednostki samorządowej. Buduje się wówczas przekonanie, że środki przeznaczone na szeroko rozumianą administrację wydatkowane są efektywnie, przy zapewnieniu maksymalizacji korzyści po stronie społeczeństwa.

5. Odpowiedzialność społeczna w organizacjach pozarządowych

Organizacje pozarządowe, będąc niezależne od instytucji rządowych, wyrażają interesy swoich członków i całych grup społecznych wobec instytucji politycznych państwa. W Polsce są ich ok. 83 tysiące¹⁶. Są one organizacjami prywatnymi, gdyż powstają z inicjatywy założycieli – osób prywatnych, ale podobnie jak władze publiczne – działają w interesie publicznym, a nie prywatnym. W Polsce najczęściej przybierają formę stowarzyszeń lub fundacji. Zadania publiczne, realizowane przez organizacje pozarządowe określone są w art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku

¹⁶ *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012*, Warszawa 2013, www.ngo.pl/PodstawoweFakty_2012_raport/#/3, s. 15 (data dostępu: 15.02.2014).

publicznego i wolontariacie z 2003r. Dla budowy społeczeństwa obywatelskiego, obok codziennych zadań dotyczących różnych form pomocy i wychowania szczególną troską należy objąć takie obszary aktywności społecznej organizacji pozarządowych jak¹⁷:

- (1) problemy wartości i sprawiedliwości społecznej;
- (2) przejrzystość funkcjonowania instytucji politycznych;
- (3) reformy struktur podejmowania decyzji i kwalifikacje polityków.

Czasami jednak mamy wątpliwości w czym rzeczywiście powinna przejawiać się odpowiedzialność społeczna pozarządowego stowarzyszenia czy fundacji, bo przecież organizacja taka winna być z definicji odpowiedzialna. Założmy, że zajmuje się ona działaniami ekologicznymi, jak choćby ratowanie naturalnych siedlisk zwierząt. Tak sformułowana misja nie wyklucza jednak innych wartości i odpowiedzialności w codziennym działaniu. Mówimy tu zarówno o funkcjonowaniu biura organizacji w sposób ekologiczny, z poszanowaniem środowiska naturalnego, jak i o odpowiedzialności o charakterze etycznym w zakresie traktowania swoich pracowników i wolontariuszy¹⁸.

Istotnym też wydaje się, by organizacje pozarządowe wskazywały, na jakim są etapie, jeśli chodzi o realizację idei społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju. Mogą to robić w formie **raportu społecznego**, zawierającego **dane pozafinansowe** ukazując zaangażowanie na rzecz społeczeństwa i środowiska oraz ich wkład w realizację zrównoważonego rozwoju. Na świecie corocznie powstaje wiele takich raportów, publikowanych m.in. przez takie organizacje jak: *Amnesty International* (prawa człowieka), *Ceres* (ekologia) czy *Oxfam International* (pomoc humanitarna). W Polsce w 2012 r. podobny raport dotyczący społecznej odpowiedzialności organizacji pozarządowej opracowało Forum Odpowiedzialnego Biznesu. Uwzględniono w nim aspekty ekonomiczne, społeczne i środowiskowe zgodnie ze standardem sprawozdawczości GRI (*Global Reporting Initiative*). Raport społeczny FOB jest pierwszym raportem dotyczącym działań podejmowanych w ramach trzeciego sektora w Polsce¹⁹. Do tego czasu podobne raporty były przygotowywane jedynie przez sektor prywatny, co stanowiło praktykę dość popularną wśród firm biznesowych w niektórych krajach europejskich (Francja, Dania, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania). Istotnym jest również fakt, że Rada Unii Europejskiej przyjęła we wrześniu 2014r. dyrektywę dotyczącą publikowania przez duże firmy danych pozafinansowych, wskazując na potrzebę jej zaimplementowania w krajach UE do końca 2016 r. W ślad za sektorem biznesowym, raportowanie wkracza też coraz szerzej do trzeciego sektora, co pozwala na zwiększenie przejrzystości informacji o społecznych i środowiskowych aspektach działalności różnych podmiotów. Nie-

¹⁷ J.A. Haber, *Rola organizacji pozarządowych w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego*, Wydawnictwo Instytutu Analiz i Prognoz Gospodarczych, <http://globaleconomy.pl/content/view/364/40/> (data dostępu: 25.01.2014).

¹⁸ J. Reichel, *Spoleczna odpowiedzialność organizacji pozarządowych*, <http://www.jreichel.pl/?tag=spolecznaodpowiedzialnosc> (data dostępu: 25.01.2014).

¹⁹ *Raport Społeczny Forum Odpowiedzialnego Biznesu za lata 2011-2012*, http://odpowiedzialny.biznes.pl/raport_spoleczny_2011-2012 (data dostępu: 18.12.2013).

stety częstą sytuacją jest jednak, że – jak już wspomniano – aktywność podmiotów gospodarczych związana z CSR ogranicza się do działań związanych z poprawą wizerunku. Dlatego realne, a nie pozorne działania z zakresu CSR powinny być promowane i upowszechniane w społeczeństwie właśnie przez organizacje pozarządowe, co wynika z ich misji działania w interesie publicznym. Istotnym jest jednak, by organizacje te realizowały swoje działania również w sposób odpowiedzialny.

6. Zakończenie

Podstawą dogodnych warunków współpracy jest przestrzeganie zasad odpowiedzialności społecznej. Wówczas zaistnieć mogą korzyści zarówno dla administracji publicznej (w zakresie odpowiedzialności za skuteczność i efektywność świadczenia szeroko pojętych usług publicznych i rozwój społeczeństwa obywatelskiego), jak i dla organizacji pozarządowych (szukających wsparcia dla efektywnej realizacji swoich celów statutowych). Dlatego też każda próba wprowadzająca w życie kulturę współpracy opartą na odpowiedzialności i wzajemnym zaufaniu, służyć może wspieraniu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, a to stanowi warunek niezbędny w dalszej demokracji kraju. Pomocnym w rozwoju współpracy między sektorem publicznym i społecznym jest Model Współpracy Administracji Publicznej z Organizacjami Pozarządowymi²⁰, stanowiący wyznaczający ramy przydatne w wypracowaniu własnych, lokalnie użytecznych standardów współpracy międzysektorowej między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi oraz ciągłego podnoszenia kultury tej współpracy²¹. Realizacja tych wytycznych wymaga jednak kontynuacji ewolucji od modelu demokracji przedstawicielskiej, w którym wszystkie lokalne działania ześrodkowane są wokół wybieralnych przedstawicieli oraz lokalnej administracji, do modelu demokracji partycypacyjnej, gdzie kluczowe znaczenie ma zasada partnerstwa.

Bibliografia

- Broniewska M., *Model współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi (NGO)*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2012, nr 270, s. 255-266.
- Drucker P.F., *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992.
- Dudkiewicz M., *Standaryzacja współpracy międzysektorowej – jak dalece pożądana, jak bardzo potrzebna, w jakim stopniu realna*, „Trzeci Sektor”, nr specjalny 2010-2011, s. 8-15.
- Filek J., *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, MSAP AE w Krakowie, Kraków 2006.

²⁰ Szerszą analizę wymagań zawartych w modelu zaprezentowano m.in. w: M.J. Broniewska, *Model współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi (NGO)*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2012, nr 270, s. 255-266.

²¹ M. Dudkiewicz, *Standaryzacja współpracy międzysektorowej – jak dalece pożądana, jak bardzo potrzebna, w jakim stopniu realna*, „Trzeci Sektor”, nr specjalny 2010-2011, s. 8-15.

- Haber J., *Rola organizacji pozarządowych w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego*, Wydawnictwo Instytutu Analiz i prognoz Gospodarczych, <http://globaleconomy.pl/content/view/364/40/>.
- Herbst J., *Od trzeciego sektora do przedsiębiorczości społecznej – wyniki badań*, Stowarzyszenie Klon/Jawor 2008.
- Instytucje dialogu społecznego przy urzędach administracji rządowej*, Ministerstwo Pracy Polityki Społecznej, Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego, Warszawa 2011, www.dialog.gov.pl/node/119.
- Kalina-Prasznic U., *Publiczne, rynkowe czy społeczne?*, „Forum akademickie” 2008, nr 9, http://www.forumakad.pl/archiwum/2008/09/41_publiczne_rynkowe_czy_spoleczne.html.
- Karwacka M., *Postrzeganie współpracy z NGO's przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne. Raport z badania*, GoodBrand&Company Polska, Toruń, 2013.
- Łukowski W., *W stronę zrównoważonego rozwoju współpracy międzysektorowej*, „Trzeci sektor”, nr specjalny 2011-2012, s. 7-18.
- Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych*, Warszawa 2012, http://www.pokl541.pozytok.gov.pl/files/Model/Produkty/model_wspolpracy.pdf.
- Plawgo B., A. Sosnowicz, *Społeczna odpowiedzialność biznesu w przedsiębiorstwach świadczących usługi użyteczności publicznej*, „Współczesne Zarządzanie – Kwartalnik Środkowisk Naukowych i Liderów Biznesu” 2008, nr 3, s. 35-43.
- Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych*, Raport z badania 2012, Warszawa 2013, www.ngo.pl/PodstawoweFakty_2012_raport/#/3.
- Raport Społeczny Forum Odpowiedzialnego Biznesu za lata 2011-2012, http://odpowiedzialnybiznes.pl/raport_spoleczny_2011-2012.
- Reichel J., *Społeczna odpowiedzialność organizacji pozarządowych*, <http://www.jreichel.pl/?tag=spolecznaodpowiedzialnosc>.
- Sudoł S., *Przedsiębiorczość – jej pojmowanie, typy i czynniki kształtujące*, „Problemy Zarządzania” 2008, nr 2.
- The Most Relevant Topics in Social Innovation Research*, Vienna Declaration, 2011, No. 10 (November).
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*, Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873 ze zm.
- Wodecka-Hyjek A., *Odpowiedzialność społeczna w administracji publicznej [w:] Nurt metodologiczny w naukach o zarządzaniu – w drodze ku doskonałości*, red. W. Błaszczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.
- Wolniak R., P. Kukura, *Model oceny wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju na szczeblu samorządowym*, „Zarządzanie Przedsiębiorstwem” 2007, nr 2, 59-67.